

DORIS BARIČEVIĆ – NESTORICA HRVATSKE
POVIJESTI UMJETNOSTI

(Život posvećen baroknoj skulpturi kontinentalne Hrvatske)

Uz 100. obljetnicu rođenja

Nela Tarbuk, Zagreb

Sedmi rujna 2023. godine navršila se stogodišnjica rođenja povjesničarke umjetnosti dr. sc. Doris Baričević. Tim povodom održan je međunarodni znanstveni skup (7. - 8. rujna 2023.) koji su organizirali Institut za povijest umjetnosti u Zagrebu i Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

*Dr. sc. Doris Baričević (Graz, 7.09.1923. – Zagreb, 31.03.2016.);
foto: B. Pažur, 26.02.2016.*

Doris Baričević pripadala je onoj maloj, ali istaknutoj grupi hrvatskih istraživača i znanstvenika čiji su rezultati istraživanja starije hrvatske umjetničke baštine od fundamentalnog značenja za nacionalnu povijest umjetnosti. S obzirom da sam o Doris Baričević, još 2004. godine, za njezin osamdeseti rođendan, napisala opširan tekst koji je sadržavao biografiju sa svim njezinim do tada realiziranim znanstvenim postignućima, publiciran u znanstvenom časopisu Radovi Instituta za povijest umjetnosti, te za časopis *Kaj*, In memoriam u povodu njezine smrti, 2016. godine,¹ srodnog sadržaja, ovom bih prilikom, uz stotu godišnjicu rođenja, i dugogodišnje članstvo i suradnju u *Kajkavskom spravišću* i časopisu *Kaj*, ponovno istaknula izuzetan značaj i ulogu njenog istraživačko-znanstvenog rada. Osvrnula bih se i na moju dugogodišnju suradnju i prijateljstvo koje me je vezalo uz Doris.

Skoro čitav radni, pa i životni, vijek Doris Baričević posvetila je proučavanju barokne kiparske spomeničke baštine kontinentalne Hrvatske, što je rezultiralo velikim otkrićima na temelju kojih je, usuđujem se ustvrditi bez preuzetnosti, uspostavila ne samo nove parametre povijesnoumjetničkog pristupa kiparskom baroknom fondu nego ga je i otkrila, interpretirajući i vrednujući artefakte unutar vremenski i prostorno zadanog okvira nacionalnog okružja, obrazloživši njihovu vezu i suodnos s ishodišnim vanjskim umjetničkim središtima. Budući da je sabrala i istražila kompletni kiparski barokni fond, njen je rad od neprocjenjive vrijednosti i za službu zaštite. Pokazala je i dokazala da vrijednost i značaj hrvatske barokne kiparske baštine nadilazi uske regionalne okvire i ravnopravni je dio općeg srednjoeuropskog baroknog kiparskog fonda.

Doris Baričević rođena je u Grazu 7. rujna 1923. godine. Studij povijesti umjetnosti s klasičnom arheologijom, nacionalnu povijest, te opću povijest i njemački jezik diplomirala je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, 1948. godine. Na istom fakultetu stekla je stupanj magistra znanosti, 1965. godine, a znanstveni stupanj doktora znanosti 1972. godine.

Od 1949. godine radi kao kustos u Gipsoteci Grada Zagreba, od 1950. godine u institucijama JAZU/HAZU, Gliptoteci (1950. - 1951.), Institutu za likovne umjetnosti (1952. - 1960.), Historijskom institutu (1960. - 1965.), Arhivu (1965. - 1979.), te Kabinetu za arhitekturu i urbanizam (1979. - 1993.).

Od godine 1962. u okviru Arhiva za likovne umjetnosti preuzela je kao specijalni zadatak popunjavanje kartoteke i dokumentacije domaćih umjetnika 17. i 18. stoljeća, osobito kipara tog razdoblja. Tijekom rada izvršila je rekognosciranje područja sjeverozapadne Hrvatske i Slavonije, gdje evidentira i snima sve spomenike kiparstva u drvu i kamenu iz vremena manirizma, baroka i klasicizma.

---

¹ N. Tarbuk: *Skica za portret Doris Baričević ili život posvećen skulpturi*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 28/2004., str. 20-23; usp.: N. Tarbuk: *In memoriam - Doris Baričević - KAJ*, XLIX, Zagreb 5-6, 2016., str. 163-167.

Tim je radom položila temelje danas najkompletnijoj fototeci kiparskih djela tog razdoblja u sjevernoj Hrvatskoj. Paralelno je proučavala arhivsku građu o kiparima 17. i 18. stoljeća, a rezultat tog koordiniranog rada na terenu i u arhivima otkriće je velikog broja domaćih i gostujućih stranih kipara iz tog razdoblja, većim dijelom do tada potpuno nepoznatih.

Godine 1972. sudjelovala je u Grazu na stručnom sastanku povjesničara umjetnosti Austrije, Italije i Jugoslavije s temom "Umjetnost baroka u Štajerskoj."

Zatim je slijedila suradnja s Leksikografskim zavodom priložima za Likovnu enciklopediju i za ediciju Hrvatskog bibliografskog leksikona. Za novu ediciju Thieme-Beckerovog *Kunstlerlexikona* (Leipzig) radi biografije umjetnika Hrvatske. Od 1962. godine postala je vanjskim suradnikom Instituta za povijest umjetnosti te u okviru istraživačkog zadatka "Sakralna arhitektura i njen inventar od ranokršćanskog razdoblja do 19. stoljeća" skupljala je i obrađivala građu o drvo-rezbarskim spomenicima 17. i 18. stoljeća i o kamenim kipovima toga razdoblja.

Kao vanjski suradnik Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu preuzela je 1972. godine trogodišnji zadatak znanstvene obrade muzejske zbirke drvene plastike, koja je tada brojila 540 predmeta. Upravo te godine još kao studentica povijesti umjetnosti upoznala sam Doris i ne sluteći da ću za šest godina, 1978. godine, postati zaposlenica te ustanove i preuzeti zbirku crkvenog kiparstva, čija sam bila voditeljica do svoga umirovljenja. Dakako, naši su kontakti tada postali još bliži i čvršći. Bila je u jednom vidu moj mentor u sjeni. Uz to su i privatna druženja postala intenzivnija, no uvijek je glavna tema bila barokna kiparska problematika.

S obzirom da je kao osoba djelovala tiho i povučeno, uvijek su iznenađujući bili njeni britki i duhoviti odgovori i zaključci.

Od vremena predaje magistarskog rada i obrane doktorske disertacije, Doris Baričević je kontinuirano istraživala i objavljivala izvorne znanstvene radove u kojima najčešće ili otkriva nove kipare ili do tada samo imenima znanim kiparima pripisuje cijele opuse. Spomenimo samo imena poput Klaudiusa Kautza, Antuna Reintera i Josipa Stallmayera ili Stjepana Severina, Fridrika Pettera, te slavnu bavarsku kiparsku dinastiju Straub od kojih je najmlađi član boravio u Zagrebu i kojem je otkrila zamjetan opus.

Također, zahvaljujući rezultatima njenih istraživanja u zagrebačku katedralu je 1980. godine postavljen kip Marije s djetetom i anđelima, središnji dio nekadašnjega glavnog oltara iz 1632. godine, rad gradačkog kipara Hansa Ludwiga Ackermanna. Oltar je bio odstranjen iz katedrale 1832. godine.

Velike izložbe crkvene umjetnosti, održane posljednjih desetljeća dvadesetog stoljeća u Zagrebu, bile su nezamislive bez njenog angažmana. To su kulturološke izložbe koje su prezentirale djelatnost crkvenih redova, pavlina, isusovaca i franjevac u kojima je Doris Baričević u domeni kiparstva iznijela nova saznanja o

kiparskim ličnostima i njihovim radovima unutar redovničkih radionica. Tome se pridružuje izložba Tisućugodišnjeg kiparstva u Hrvatskoj, te izložba posvećena 900. obljetnici osnivanja Zagrebačke biskupije.

Uz ove spomenute izložbe, Doris Baričević je sudjelovala u obradi kiparske građe u nizu malih monografija posvećenim sakralnim objektima kontinentalne Hrvatske kao i u njihovoj obradi za potrebe topografije spomenika kulture, u projektu Instituta za povijest umjetnosti.

U Ljetopisima JAZU, te Bulletinu i Radovima JAZU, kontinuirano je objavljivala spomenutu građu po regijama sjeverne Hrvatske. Čitav taj iscrpni rad okrunila je knjigom „Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske“ tiskanom u Zagrebu 2008. godine (Školska knjiga – Institut za povijest umjetnosti). Posljednji znanstveni rad koji je objavila upravo u časopisu *Kaj*, br. 5-6, 2015., godinu dana prije smrti, najbolji je pokazatelj njene intelektualne vitalnosti i predanosti temi baroknog kiparstva kojom se bavila čitav radni vijek.

Vrhunskog obrazovanja, visoke kulture, no tiha i povučena, samozatajno radeći, učinila je doista herojsko djelo.

Uvijek spremna pomoći, na usluzi je bila kolegama i mlađim suradnicima koji su kretali na istraživački put barokne kiparske spomeničke baštine. Upućivala ih je u metodologiju rada, dajući savjete, a često je priložila dio svog vlastitog istraživačkog rezultata u svrhu što istinitijeg dijagnosticiranja određenog problema, što je više nego plemenito. Moram istaknuti kako se je mlađi tim povjesničara umjetnosti nadasve odužio monumentalnom djelu dr. sc. Doris Baričević organizirajući izuzetno uspješan međunarodni skup u povodu stote obljetnice njezina rođenja, na čemu sam organizatorima neizmjereno zahvalna jer je to Doris Baričević itekako zaslužila.

Doris Baričević na doktorskoj promociji, Zagreb, 1972.; izvor: Željka Mikulan